

DOI: <https://doi.org/10.18524/2519-2523.2025.20.344616>

УДК 94(477):929.52Липа

INFORMATIVENESS OF SOURCES ABOUT THE ORIGIN AND GENEALOGY OF YURIY LYPA

Svitlana Kucherenko

Post-graduate student
Department of History of Ukraine and
Special Historical Disciplines
Odesa I. I. Mechnikov National University
2 Zmiiienka Vsevoloda St, Odesa, 65082, Ukraine
ORCID iD:

<https://orcid.org/0000-0002-3718-2579>E-mail: kusvi@ukr.net

Citation: Kucherenko, S. (2025) Informativeness of sources about the origin and genealogy of Yuriy Lypa, *Chornomors'ka mynuvshyna: transactions of Department of Cossack History in the South of Ukraine*, 20, pp. 112–120.

Submitted: 20.11.2025.

Abstract

The article is a part of the genealogical study of the Lypa's family, carried out on the basis of found biographical sources (archival documents and materials, correspondence, memoirs, obituaries, etc.). The lineage of Yuriy Ivanovych Lypa has been traced to the fourth generation within the spatial and temporal boundaries of Ukraine during the 19th century. The main document in the corpus of sources confirming the place of birth and origin of the studied figure has been published, family ties have been shown, and the fate of relatives on the maternal and paternal lines has been mentioned. To preserve privacy, the investigation is limited to the ancestors of Yu. I. Lypa and does not concern his descendants.

Keywords: Yuriy Lypa, Stari Sanzhary, Odesa, origin, sources, lypoznavstvo, Ukrainian revolution, interwar Ukrainian emigration.

ІНФОРМАТИВНІСТЬ ДЖЕРЕЛ ПРО ПОХОДЖЕННЯ ТА РОДОВІД ЮРІЯ ЛИПИ

Світлана Кучеренко

Здобувачка
кафедри історії України та спеціальних
історичних дисциплін
Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова

вул. Змієнка Всеволода, 2, м. Одеса,
65082, Україна

ORCID iD:

<https://orcid.org/0000-0002-3718-2579>E-mail: kusvi@ukr.net

Цитування: Кучеренко С. Інформативність джерел про походження та родовід Юрія Липи. *Чорноморська минушина* : зап. Від. історії козацтва на півдні України : зб. наук. пр. / за ред. В. А. Смолія. Одеса : ФОП Бондаренко М. О., 2025. Вип. 20. С. 112–120.

Отримано: 20.11.2025 р.
0,75 д.а.

Анотація

Стаття є частиною дослідження генеалогії родини Лип, здійсненого на віднайдених біографічних джерелах (архівні документи і матеріали, листування, спогади, некрологи тощо). Родовід Юрія Івановича Липи простежено до четвертого покоління у просторово-часових межах України упродовж XIX століття. Оприлюднено основний документ в корпусі джерел, що підтверджують, місце народження і походження досліджуваної постаті, показано родинні зв'язки і згадано долю родичів по материнській та батьківській лініях. Для збереження приватності розвідка обмежується предками Ю. І. Липи і не торкається його нащадків.

Ключові слова: Юрій Липа, Іван Липа, Старі Санжари, липознавство, Одеса, родовід, джерела, українська революція, міжвоєнна українська еміграція.

Ініціатор української родовідної справи Євген Архипенко згадував, що відомий серед емігрантів український письменник, геополітик і лікар Юрій Іванович Липа¹ з 1924 р. цікавився публікаціями львівських часописів на цю тему, захопився ідеями оформлення й зміцнення українських родів та заснування виховної системи на традиціях роду. «Він з пам'яті пише історію свого роду, який колись був козацьким і мав родове гніздо в Полтавщині. І дуже втішився, коли авторові під час родознавчих студій вдалося випадково натрапити на матеріали щодо козацького роду Лип. Він шукає за своїм родовим знаменом і готується одним з перших оформлювати свій рід. Цілком послідовний він закладає своє родове гніздо. Кожного новонародженого нащадка вітали там сердечно. Рід, останнім представником якого він був, не перервався» [21, с. 348-349].

Ю. Липа був першим дослідником свого роду. З'ясував, що його прапрадід по материнській лінії – священник, обраний громадою, мав прізвище Житецький і походив з Полтавщини. Прадід Михайло Житецький – чумак, який оселився містечку Курисові-Покровському Одеського повіту Херсонської губернії, перебрався до Одеси і похований на Романівці. Дід по батьківській лінії – відставний солдат Лев Васильович Липа, одружився в Одесі з Анною Житецькою і переїхав з нею до Криму [9], де народився його батько – лікар, письменник, громадський, політичний і культурний діяч Іван Львович Липа².

Ю. Липа став першим біографом батька, упорядкувавши після його смерті пропам'ятний збірник «Світільник негасимий» (1924), де серед інших матеріалів помістив біографічний нарис «Життя як казка» [10]. Наукове дослідження життєвого шляху І. Л. Липи здійснив історик І. Стамбол [23; 24]. Саме йому належить ідентифікація з епістолярію особи матері Ю. Липи – Єлисавети Булдовської [14, с. 291-293], дружини священника Андрія Геращенко, котрий свого часу записав на себе її другу дитину. Георгій Андрійович Геращенко – таке ім'я, по-батькові і прізвище отримав позашлюбний син І. Липи, котрий у 10-річному віці був ним усиновлений, ще й як його похресник, з присвоєнням прізвища й по-батькові усиновника, ставши Георгієм Івановичем Липою.

Нещодавно завдяки пошукам Т. Пустовіта [20] було встановлено ім'я рідного по мамі брата Ю. Липи. Старший на два роки Віктор Геращенко, будучи студентом Київського університету загинув у бою під Крутами. Також полтавським істориком віднайдено додаткову інформацію про матір Ю. Липи та її чоловіка. Так, згідно клірової книги, станом на 1905 р. священник А. Геращенко значиться одруженим, дружина – Єлизавета Іванівна, 26 років, донька священника; їхні діти: Віктор 7 років та Георгій 5 років [20, с. 80]. За донесенням 1906 р. сімейний статус А. Геращенко – розлучений [20, с. 87].

¹ Юрій Іванович Липа (22. 04. / 5. 05. 1900, м-ко Старі Санжари на Полтавщині – 20. 08. 1944, с. Шутова на Яворівщині) – поет, прозаїк, перекладач, публіцист, літературознавець, мистецтвознавець, історіософ, геополітик, громадський діяч, редактор, видавець, лікар-практик, науковець-медик. Зростав і виховувався в Одесі в українському оточенні. В 1917–1918 рр. був членом СУМ, «Одеської Січі» та студентської сотні. По закінченні гімназії навчався на правничому факультеті Одеського і Кам'янець-Подільського університетів, політичні науки вивчав у Варшавському університеті. Медичний фах здобув у Познанському університеті, спеціалізацію з військової медицини отримав у Варшаві, а з фітотерапії – у Вільно. Лікарював і мешкав у Варшаві (1929–1943 рр.). Був у шлюбі з художницею Галиною Лук'янівною Захарясевиц (1910–1968), мав двох доньок – Іванну (1940–2007) і Марту (1943–2001). Організаційна праця: засновник літ. групи «Авангард», член літ. групи «Сонцецвіт», співорганізатор літ. групи «Танк», редактор газети «Вісник Одеси» і журналу «Нова думка», співзасновник видавництва «Народній стяг». Громадська діяльність: провідник української студентської корпорації «Чорноморе»; співробітник Українського Економічного Бюро; очільник Українського Допомогового комітету; фундатор Українського Чорноморського Інституту. Написав понад 360 творів, з них близько 150 поезій, 20 новел, історичний роман, 20 літературознавчих, 16 медичних, 30 публіцистичних праць тощо. Автор «Всеукраїнської трилогії» – «Призначення України», «Чорноморська доктрина», «Розподіл Росії». Закатований енкаведистами за те, що був лікарем УПА 20 серпня 1944 р. в с. Шутова. Похований у с. Бунів.

² Іван Львович Липа (24. 02. 1865, м. Керч, Крим – 13. 11. 1923, м. Винники, поблизу Львова) – лікар, письменник, політичний і культурний діяч. Вивчав медицину у Харківському і Казанському університетах. Один із засновників «Братерства Тарасівців», член львівського НТШ, активний учасник «Громади», «Просвіти», «Українського клубу» та «Української хати» в Одесі. Лікарював у с. Мачухи на Полтавщині, завідував лікарнею в Дальнику поблизу Одеси, був лікарем для бідних в Одесі. Дружина І. Липи – вчителька Марія Григорівна Липа-Шепель (1879-1935) замінила його сину матір. В роки Української революції І. Липа – комісар міста за часів Центральної Ради; лікарський інспектор Одеси – за Гетьманату, міністр віросповідань за Директорії, голова Ради республіки та Міністр охорони здоров'я уряду УНР в екзилі. На еміграції працював лікарем у таборах інтернованих вояків й очолював засновану ним організацію «Блакитний хрест». Протягом 33 років писав вірші, оповідання, казки, повісті, притчі, публіцистику та літературно-критичні статті. Один з організаторів та упорядників видань Одеської літературної спілки і видавництва «Народній стяг», редактор газет «Українське слово» і «Вісник Одеси». Твори митця, публікувалися в газетах, журналах, альманахах, календарях та окремих виданнями. У березні 1922 р. І. Липа оселився у Винниках. Помер 13 листопада 1923 р. Похований у Винниках.

Розвідки перших біографів Юрія Липи – це його друг Лев Биковський (1895-1992) [1] та донька Марта Липа-Гуменецька (1943-2001) [11] – містять помилки у висвітленні початків його біографії та походженні за недоступності й недостатності джерел та через власні мотиви чи припущення. Не уникла хиб і авторка статті в своїх перших липознавчих публікаціях, цитуючи третього біографа Ю. Липи, літературознавця О. Янчука [27], виправивши їх у подальших дослідженнях про долю рідних і близьких Івана та Юрія Лип – це дружина І. Липи – Марія Липа (Шепель) і його сестри Євгенія Суловська (Липа), Марія Кіркорова (Липа), Марта Липа; чоловік Єлисавети Геращенко (Булдовської) – Андрій Геращенко, її батько Іван Булдовський та брат Феофіл Булдовський, а також їхні діти [7; 8; 24].

Якщо на тлі зростання зацікавленості українського загалу життєвим шляхом і творчою спадщиною Ю. Липи відзначення дня народження 5 травня можна пояснити осучасненням фактичної дати (22 квітня), то наполягання на місті народження в Одесі, рідше Полтаві, повторюють випадкові автори популярних і наукових публікацій, користуючись першим ліпшим джерелом з інтернету. Для уникнення різночитань у подальшій популяризації та актуалізації цієї історичної постаті у статті зроблено акцент на генеалогічному документі Ю. Липи, що категорично заперечує версії якщо не походження, то принаймні дати і місця його народження.

Копія виписки з метричної книги Успенського собору містечка Старі Санжари Полтавського повіту Полтавської губернії про народження та хрещення Георгія Андрійовича Геращенко і усиновлення його з наданням прізвища та по батькові усиновника – Георгій Іванович Липа [6] зберігається в Державному архіві Одеської області у справі студента юридичного факультету Одеського університету Г. І. Липи. Цей документ першим віднайшов і оприлюднив історик одеської медицини К. К. Васильєв [2; 3], однак сенсація не набула розголосу і довго залишалася непоміченою липознавцями.

Копія витягу з метричної книги Успенського собору
містечка Старі Санжари Полтавського повіту Полтавської губернії
(подається в українському перекладі авторки публікації)

Кількість новонароджених		Місяць і день		Імена новонароджених	Звання, ім'я, по батькові та прізвище батьків і якого віросповідання	Звання, по батькові та прізвище хрещених батьків	Хто здійснював таємницю хрещення	Підписи свідків. Записи за бажанням
Чол. статть	Жін. статть	народження	хрещення					
Місяць квітень				Георгій	Хорольського повіту села Дем'янівки священник Андрій Андрійович Геращенко та його законна дружина Єлисавета Іванівна, обоє православного віросповідання	Лікар Іван Львович Липа та дружина священника Григорія Прихожого Євлампія Іванівна	Священник Іоанн Булдовський Диякон Сергій Головченко Псаломщик Митрофан Кремянський	Лікар Ів. Липа
17		22	25					

МАРКА

Священник Іоанн Булдовський

Диякон Сергій Головченко

Псаломщик Митрофан Кремянський

1909 РОКУ

ПЕЧАТЬ

ЧЕРВНЯ

9 ДНЯ

№67

Справжність і дійсність цієї
виписки засвідчую підписом та
прикладанням церковної печатки
Священник А. Геращенко

З цього документу Івану Львовичу Липі в конторі Одеського нотаріуса М. Ф. Комарова засвідчена копія 30 січня 1910 року за реєстром №1528

Здійснено цей напис в тому, що вказаний у цій метричній виписці син священника Андрія Андрійовича Геращенка та його законної дружини Єлисавети Іванівни – Георгій, згідно з визначенням Одеського Окружного суду від 8 квітня 1910 року всиновлений лікарем Іваном Львовичем Липою та його законною дружиною Марією Григорівною з наданням прізвища та по батькові усиновника.

За товариша голови С. Шелухин
Секретар Руокко

Печатка

№259

Звіряла Анна Кіророва

Я, що нижче підписалася, засвідчую вірність цієї копії з оригіналом, наданим мною Миколі Олексійовичу Сатинському Оригінал сплачено гербовим збором в 75 к., а копія ця подається до Університету. Одеса. Серпня 5/ липня 23 дня, 1918 року за реєстром №11722

Нотаріус підпис

Витяг з метричної книги

Витяг з метричної книги, частина перша, о родившихся за 1900 год.

Возраст лет	Возраст жене	Имя ребенка	Имя, имя отчество и фамилия родителей и какому исповеданию	Имя, имя отчество и фамилия восприимчивых.	Как совершена запись	Указание о свидетельстве по желанию
17	22 25	Георгий	Корсаковского уезда, село Давыдовское Священника Андрей Андреевич Геращенко и законная жена его Елисавета Ивановна по православному исповеданию	Гражд. Иван Александрович и жена его Елисавета Григорьевна Приписаны к селу Давыдовскому	Священником Григорием Григорьевичем	Врач Нв. Сина

св. священник Григорий
Дьякон Сергей
Псаломщик Стефан Крайневский

Подлинность и достоверность сего выписки свидетелем подписавшим
от приписанных гербовым платил. Священник А. Геращенко.

1909 года
Июль 20
№ 67

марка
платит

Отже, батьками новонародженого записано подружжя Геращенків. Мати Єлисавета Іванівна Геращенко (Булдовська) походила з родини священників. Народилася вона (бл. 1879/1880 р.), вірогідно у с. Дем'янівка на Полтавщині (там у цей рік працював її батько). Вчилася у Полтаві (в єпархіальному жіночому училищі або Маріїнській жіночій гімназії, як усі доньки священників). Взяла шлюб зі священником с. Мачухи Андрієм Геращенком (бл. 1897 р.), народила синів Віктора (бл. 1898) і Георгія (1900).

З листів Івана Липи до Марії Грінченко зрозуміло, що Єлисавета Геращенко пішла від чоловіка, мешкала у батька в Ст. Санжарах, закінчила в Полтаві фельдшерські курси при лікарні та після проходження практики і успішного складання іспитів (1901 р.) була призначена лікарською управою на роботу в с. Мачухи до лікарні, якою керував Іван Липа. Зважилася на розлучення, але чоловік не дозволив їй ні виїхати, ні працювати, покликаючись на тодішні російські закони і звичаї сімейного права [14, с. 291-305]. Вона померла молодою, дата і причина смерті невідомі, це могло

статися між 1906 р. (адже у донесенні 1906 р. на А. Геращенко зазначено, що він розлучений, не вдівець) і 1909 р. (коли дружина І. Липи забрала Георгія з Полтавщини на Одещину).

Андрій Андрійович Геращенко (1875–1920) своїм єдиним сином справедливо вважав тільки Віктора. Однак, якби Георгій зростав у його родині, він би також отримав українське виховання і вищу освіту. За спогадами сучасників о. Андрій виступав за автономію України, проводив українізацію школи і церкви, започаткував у селі кооперацію, заснував народний дім і книгозбірню; був одним із засновників Полтавського товариства «Союзбанк», гласним Полтавського повітового і губернського земств, членом багатьох благодійних організацій. Під час української революції став директором полтавського губернського відділення «Укрінбанку». Не підтримав більшовицьку владу і в липні 1920 р. увійшов до складу «Комітету Визволення України». Восени 1920 р. був заарештований полтавською ЧК, 16 грудня 1920 р. розстріляний в тюрмі харківської ЧК [22, с. 174-175, 188-189].

Але повернемося до учасників обряду хрещення новонародженого Георгія, задокументованого 25 квітня 1900 р. записом у метричній книзі [6]. Таємницю хрещення здійснив дід новонародженого, батько Єлисавети Геращенко (Булдовської) Іоан Мусійович Булдовський (1839, Ст. Санжари – 1905, Полтава). Він, як колись його дід, батько і брат, служив священником в Успенському соборі містечка Старі Санжари та селах поблизу. Де жив, там вчителював, засновував школи, бібліотеки й хори, а після виходу поза штат завідував єпархіальним книжковим складом у Полтаві [17, с. 78; 18, с. 577].

Хрещена мати новонародженого Георгія – дружина священника Григорія Прихожого Євламπίя Іванівна Прихожа (Булдовська). Як з'ясувалося шляхом співставлення, вона була донькою священника о. Іоана Булдовського та рідною сестрою Єлисавети Геращенко (Булдовської), оскільки священник Григорій Прихожий, автор некрологу, присвяченого о. Іоану, в тексті публікації Полтавських єпархіальних відомостей назвався зятем покійного.

Загалом у о. Іоана окрім двох доньок Єлисавети та Євламπίї, були ще інші діти. Один з синів помер, а другий Феофіл Іванович Булдовський (1865, Василівка на Полтавщині – 1944, Харків) – став відомим церковним діячем, українізатором церковного життя, борцем за автокефалію, обирався єпископом, архієпископом та митрополитом української православної соборно-єпископської церкви всієї України, очолив одну з гілок Української Православної Автокефальної Церкви, зазнав репресій від радянської влади. В російській церковній історіографії о. Феофіл вважається розкольником російського православ'я, в українській – будівельником української церкви. Найбільш ґрунтовним дослідженням про діяльність митрополита Феофіла як про організатора церкви і сповідника віри є дипломна робота богослова В. Приходченка [19].

Крім власних дітей о. Іоан виховував двох сиріт-родичок, ніколи ні в чому не відрізняючи їх від рідних доньок [18]. Досі залишається нез'ясованим питання, у кого з родичів і упродовж якого часу перебував малолітній Георгій від смерті матері до переїзду в родину батька.

Хрещений батько Іван Львович Липа у рік народження Георгія (1900) був земським лікарем четвертої медичної дільниці з центром в с. Мачухи, де він мешкав і керував лікарнею [23, с. 5-58]. Але на межі XIX-XX ст. колишній тарасівець І. Липа був не тільки медиком, а й політичним, громадським і культурним діячем. Його лікарювання на Полтавщині, що тривало з липня 1898 р., припинилося через погане завершення «справи з одруженням» [14, с. 301].

На початку березня 1902 р. після заяви й скарги А. Геращенко в управу і колегію І. Липа виїхав до Одеси, без коханої «чужої жінки» (та назвав своє оповідання, написане того ж року) і без сина, якого забере через сім років, якимось дізнавшись про смерть його матері. У 1904 р. І. Липа одружився з вчителькою Марією Григорівною Шепель. В документі про шлюб зазначено, що з боку нареченого і нареченої цей шлюб перший [23, с. 60]. За хлопчиком до Старих Санжар приїхала дружина І. Липи. Документ, що оприлюднено у цій розвідці, виписав для них саме той А. Геращенко, який тоді був священником саме того храму, де колись хрестили новонародженого Георгія [6].

Свою подорож М. Липа описала в листі до приятельки М. Грінченко. Зазначивши, що хлопчик минулого не знає, вона висловила здивування тим, що він жодного разу не згадав про покійну матір (17.09.1909). В іншому листі М. Липи читаємо: «...наш Юрко... уже наш і з формального боку» (13.02.1910) [13]. Остаточню процедуру всиновлення завершено 8 квітня 1910 р. У цій делікатній справі, як бачимо, І. Липі допомагали друзі-юристи М. Комаров і С. Шелухин [6]. Відтоді Іван Львович став вітчимою Георгія, будучи водночас не тільки його рідним батьком, а й хрещеним, що, до речі, було

заборонено церковним законом і дало підставу К. Васильєву зробити хибний категоричний висновок щодо неможливості кровного родства з похресником. Науковець не припускав, що І. Липа міг знехтувати цією формальністю аби бути причетним до долі новонародженого.

Отже, Георгій Андрійович Геращенко тоді став Георгієм Івановичем Липою. У новій родині він, разом з прізвищем і по-батькові, отримав і нове домашнє ім'я – Юрій, яким почав підписувати свої твори (Юрій Липенко, Юрій Липа, Юрій Л., Юр. Л., ЮРЛ), першодруки яких з'явилися в роки Української революції.

Мачуха Марія Григорівна Липа (1879, с. Антоно-Кодінцево, тепер Доброслав – 1935, Одеса) стала Георгію справжньою матір'ю. З 1900 р. вчителювала в Дальнику (напевно по закінченні в Одесі гімназії та курсів), з часом стала там шкільною управителькою. Говорила в школі українською мовою, за це на неї писали доноси. В роки Української революції брала участь в організації шкільної справи в Одесі. Після виїзду чоловіка, а услід за ним і сина, як виявилось назавжди, М. Липа залишилася в місті, доглядала стареньку матір І. Липи (А. М. Липа (Житецька) померла 1921 р.), свою матір і тітку. У 1922 р. їй вдалося зібрати документи про навчання Ю. Липи в Одесі й вислати йому до Познані.

В листах до чоловіка і сина М. Липа описувала свою працю в трудовій школі №13 імені М. Драгоманова, розташованій на вул. Болгарській [12]. З листів сина дізналася про смерть І. Липи в листопаді 1923 р. у Винниках. У 1927 р. М. Липа зазнала репресій, її було заарештовано та упродовж липня-серпня вона перебувала в ув'язненні [27, с. 63-64], після чого перейшла працювати в маленьку школу на окраїні Фонтану [26]. Ю. Липа збирав документи на виїзд матері, але це здійснити не вдалося. У січні 1935 р. вона захворіла і померла. Газети «Нова хата» і «Свобода» на цю сумну подію відгукнулися пропам'ятними публікаціями [5; 15].

У Марії Липи була сестра Катерина та брат – Володимир Григорович Шепель – учасник 1 світової війни, генерал-хорунжий Армії УНР [25]. У 1920-х рр. після табору для інтернованих вояків УНР у Каліші В. Шепель мешкав з родиною у Польщі. У варшавському збірнику «За Державність» (1936) вміщено фото В. Шепеля, однак подальша доля його і родини невідома.

Але знову повернемося до документа і продовжимо його розбір далі [6]. Копію виписки завіряла в нотаріуса Анна Кіророва. Метрика курсистки математичного відділення фізико-математичного факультету Одеських Вищих Жіночих Курсів А. І. Кірорової була знайдена в Державному архіві Одеської області істориком медицини К. К. Васильєвим [2]. З неї зрозуміло, що Анна Іванівна Кіророва, 1896 р.н., племінниця І. Липи і двоюрідна сестра Юрія. Її батьки – карасубазарський міщанин Іоанн Григорович Кіроров і законна дружина його Марія Львівна Кіророва (Липа), середня сестра І. Липи. Хрещена мати новонародженої Анни – дівчиця Марфа, донька керченського міщанина Льва Ліппа (помилка в написанні прізвища Льва Васильовича Липи). Анна Кіророва під час навчання в Одесі мешкала у рідного дядька. В особистій справі також є адреса проживання її батьків у м. Катеринодарі [16].

Відомості про молодшу сестру І. Липи Марту Львівну Липу (1872, Керч – 1906, Одеса) віднайдено в часописі «Громадська думка». У некролозі, вміщеному під рубрикою «З українського життя», читаємо, що протягом 12 років вона була народною вчителькою в Керчі. Свідома українка, надзвичайно енергійна, працююча і популярна, ні одна громадська справа не обходилася без неї. «Дуже любила школу і багато в ній працювала, так що і здоров'я там позбулася» [4]. В одному з листів до М. Грінченко І. Липа написав: «Недавно я поховав в Одесі свою сестру, що була вчителькою в Керчі і приїхала до мене лічитися» [14, с. 444].

Щодо старшої сестри І. Липи, то вона мешкала у м. Керч в батьківській хаті. Євгенія Львівна Суловська (Липа), була одружена з Федором Леонтіївичем Суловським, мала трьох синів Олександра, Івана і Арсенія [11, с. 148]. У нащадків Івана Суловського збереглася сімейна реліквія – «Кобзар», 1876 року видання, який Іван Липа подарував сестрі Євгенії у 1894 р. з дарчим написом. Про це розповіла авторці статті дружина її внука.

Отже, завдяки таким пошукам до липознавчих напрямів дослідження додався родовідний. Спроба зібрати відомості про щонайменше чотири покоління українців, дотичних до родоуду Юрія Липи, які жили протягом ХІХ ст. на Полтавщині, Херсонщині та Криму показала: хто шукає, той знаходить. Джерелознавчий аналіз корпусу унікальних джерел, зокрема аналіз структури інформації кожного з них (відкрита, закрита, прихована навмисно/ненавмисно, пряма,

побічна, актуалізована, потенційна), унаочнивши їхню об'єктивно-суб'єктивну природу, уможливив появу нових біографічних фактів конкретної історичної постаті, сприяв не тільки уточненню та систематизації розрізнених відомостей, а й спричинив появу нового біографічного знання та спонукає до подальших пошуків.

Джерела та література:

1. Биковський Л. Юрій Липа, 1900-1944: Спроба життєпису. *Український історик*. 1964. Ч. 2-3. С. 35-40.
2. Васильєв К. К. З біографії Юрія (Георгія) Івановича Липи (1900–1944). *Сумська старовина* / голов. ред. Звагельський В. Б.; Сумський держ. ун-т. Суми: Вид-во Сум ДУ, 2001. № 8–9. С. 104–107.
3. Васильєв К. К. Де народився Юрій Липа (1900–1944). *X Конгрес Світової федерації українських лікарських товариств* [Чернівці, 26–28. 08 2004] / голов. ред. Л. Пиріг. Чернівці, Київ, Чикаго: СФУЛТ, 2004. С. 673.
4. З українського життя. *Громадська думка*. Київ, 1906. № 120. С. 2.
5. Залізник О. Пам'яті Марії Липи. *Нова хата*. 1935. № 11-12. С. 12.
6. Держархів Одеської області (далі – ДАОО). Ф. 45. Оп. 5. Спр. 7767. Арк. 7-8.
7. Кучеренко С. Родовід Юрія Липи (материнська лінія). *Мачуський збірник: зб. наук. праць. Вип. 1. Над чумацьким шляхом: матеріали Першої наук. конф.* [Мачухи, 7. 10. 2016] / за ред. А. Гейка; Мачухівський краєзн. музей. Полтава: АСМІ, 2017. С. 54–77.
8. Кучеренко С. Родовід Юрія Липи (батьківська лінія). *Мачуський збірник: зб. наук. праць. Вип. 2. На скрижлях пам'яті: матеріали Другої наук. конф.* [Мачухи, 6. 10. 2017] / за ред. А. Гейка; Мачухівський краєзн. музей. Полтава: АСМІ, 2018. Вип. 2. С. 29-52.
9. Липа І. Дитинство в Керчі. *Наші дні*. Львів, 1942. №9. Серпень. С. 4-5.
10. Липа Ю. Життя як казка. *Війна, смерть і любов* [твори І. Липи і про нього] / упоряд. Ю. Винничук. Львів: Апріорі, 2018. С. 566-586.
11. Липа-Гуменецька М. Слово про батька. *Лікарський збірник. Нова серія. Т. IX. На пошану Юрія Липи* / відп. ред. І. Даценко. Львів-Чикаго, 2001. С. 142-154.
12. Листи до Івана і Юрія Лип. Відділ рукописів і стародруків Бібліотеки столичного міста Варшави (БСМВ). Акс. 2469 А, В (Спадщина І. і Ю. Лип).
13. Листи М. Липи до М. Грінченко. Інститут рукопису Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. Ф. 3. Спр. 43245. Арк. 1-4; Ф. 170. Спр. 374. Арк. 249-250.
14. Листування Івана Липи (1892–1922) / упор. І. Стамбол. Київ: Темпора, 2020. 576 с.
15. Марія Липа. *Свобода*. 1935. 3 червня (№ 127). С. 2.
16. ДАОО. Ф. 334. Оп. 3. Спр. 4801.
17. Полтавіка. *Полтавська Енциклопедія: У 12 томах. Т. 12: Релігія і церква* / гол. ред. О. А. Білоусько. Полтава: Полтавський літератор, 2009. С.78-79, 155, 663–666.
18. Пригожий Г. Іоан Мусійович Булдовський: некролог (рос). *Полтавські єпархіальні відомості. Частина неофіційна*. Полтава, 1905. №15. С. 574 – 578.
19. Приходченко В. Митрополит Феофіл Булдовський – організатор церкви і сповідник віри. *Дипломна робота / УАПЦ, Харківсько-Полтавська єпархія*. Харків, 2012. 120 с. На правах рукопису.
20. Пустовіт Т. Потужні постаті української революції (Андрій Геращенко, Яків Стенька). *Полтавська Петлюріана. Ч. 9: матеріали Десятих Петлюрівських читань* / гол. ред. Супруненко О. Б. Полтава, Харків: ТОВ «Майдан», 2024. Ч. 9. С. 78-98.
21. Рудич Ю. [Архипенко Є.] Юрій Липа й родовідна справа (жмуток спогадів). *Юрій Липа: голос доби і приклад чину: зб. наук. пр. Всеукр. наук. конф.* [Львів, 19-20. 05. 2000] / відп. ред. Т. Салига; ЛНУ ім. І. Франка. Львів: Місіонер, 2001. С. 348-349.
22. Соловей Д. Розгром Полтави. Вінніпег: Тризуб, 1974. 207 с. URL: <http://diasporiana.org.ua/memuari/2907-solovey-d-rozgrom-poltavi/> (дата звернення: 10.11.2025).
23. Стамбол І. І. Іван Львович Липа в українському національному русі: лікар, письменник, тарасівець / наук. ред і вст. ст. В. М. Хмарський; НБУВ, ОНУ ім. І. І. Мечникова. Київ, Одеса: Друк, 2017. 296 с.
24. Стамбол І., Кучеренко С. Іван та Юрій Липи: [Тарасівець і Чорноморець: біографічні нариси]. Харків: Фоліо, 2016. 126 с.
25. Тинченко Я. Офіцерський корпус Армії Української Народної Республіки (1917-1921). Київ: Темпора, 2007. 535 с. URL: <https://coollib.com/b/178327/read#t23> (дата звернення: 10.11.2025).
26. ДАОО. Ф-Р. 23. Оп. 1. Спр. 376.

27. Янчук О. Одеський період життя і діяльності Юрія Липи (1900–1918). *Творчість Юрія Липи в культурно-історичному контексті XX століття: матеріали Всеукр. наук. конф.* [Одеса, 27–28. 04. 2000] / ред. Н. Шляхова. Одеса: Астропринт, 2000. С. 62–68.

References:

1. Bykovskiy L. Yurii Lypa, 1900-1944: Sproba zhyttiepysu. *Ukrainskyi istoryk*. 1964. P. 2–3. P. 35–40. [in Ukrainian].
2. Vasyliiev K. K. Z biohrafii Yuriiia (Heorhiia) Ivanovycha Lypy (1900–1944). *Sumska starovyna* / holov. red. Zvahelskyi V. B.; Sumskyi derzh. un-t. Sumy: Vyd-vo Sum DU, 2001. No 8–9. P. 104–107. [in Ukrainian].
3. Vasyliiev K. K. De narodyvsvia Yurii Lypa (1900–1944). *X Konhres Svitovoi federatsii ukrainskykh likarskykh tovarystv* [Chernivtsi, 26–28. 08 2004] / holov. red. L. Pyrih. Chernivtsi, Kyiv, Chicago: SFULT, 2004. 673 p. [in Ukrainian].
4. Z ukrainskoho zhyttia. Hromadska dumka. Kyiv, 1906. No 120. [in Ukrainian].
5. Zalizniak O. Pamiati Marii Lypy. *Nova khata*. 1935. No 11–12. [in Ukrainian].
6. Derzharkhiv Odeskoi oblasti [State Archive of the Odesa region (Ukraine)] (as follows – DAOO). F. 45. Op. 5. Spr. 7767. Ark. 7–8. [in Russian].
7. Kucherenko S. Rodovid Yuriiia Lypy (materynska liniia). *Machuskyi zbirnyk: zb. nauk. prats. Iss. 1. Nad chumatskym shliakhom: materialy Pershoi nauk. konf.* [Machukhy, 07.10.2016] / za red. A. Heika; Machukhivskiy kraiezn. muzei. Poltava: ASMI, 2017. P. 54–77. [in Ukrainian].
8. Kucherenko S. Rodovid Yuriiia Lypy (batkivska liniia). *Machuskyi zbirnyk: zb. nauk. prats. Iss. 2. Na skryzhaliakh pamiati: materialy Druhoi nauk. konf.* [Machukhy, 06.10.2017] / za red. A. Heika; Machukhivskiy kraiezn. muzei. Poltava: ASMI, 2018. Iss. 2. P. 29–52. [in Ukrainian].
9. Lypa I. Dytynstvo v Kerchi. *Nashi dni*. Lviv, 1942. No 9. P. 4–5. [in Ukrainian].
10. Lypa Yu. Zhyttia yak kazka. Viina, smert i liubov [tvory I. Lypy i pro noho] / uporiad. Yu. Vynnychuk. Lviv: Apriori, 2018. P. 566–586. [in Ukrainian].
11. Lypa-Humenetska M. Slovo pro batka. *Likarskyi zbirnyk. Nova seriia. Vol. 9. Na poshanu Yuriiia Lypy* / vidp. red. I. Datsenko. Lviv-Chykah, 2001. P. 142–154. [in Ukrainian].
12. Lysty do Ivana i Yuriiia Lyp. *Viddil rukopysiv i starodrukiv Biblioteki stolychnoho mista Varshavy (BSMV)*. Aks. 2469 A, V (Spadshchyna I. i Yu. Lyp). [in Ukrainian].
13. Lysty M. Lypy do M. Hrinchenko. *IR NBUV*. F. 3. Spr. 43245. Ark. 1-4; F. 170. Spr. 374. Ark. 249–250. [in Ukrainian].
14. *Lystuvannia Ivana Lypy (1892–1922)* / upor. I. Stambol. Kyiv: Tempora, 2020. 576 p. [in Ukrainian].
15. *Mariia Lypa. Svoboda.*, 1935. 3 chervnia (No 127). P. 2. [in Ukrainian].
16. DAOO. F. 334. Op. 3. Spr. 4801. [in Russian].
17. *Poltavika. Poltavska Entsyklopediia: U 12 tomakh. Vol. 12: Relihiia i tserkva* / hol. red. O. A. Bilousko. Poltava: Poltavskiy literator, 2009. P. 78–79, 155, 663–666. [in Ukrainian].
18. Pryhozhyi H. Ioan Musiiovykh Buldovskyi: nekroloh (ros). *Poltavski yeparkhialni vidomosti. Chastyna neofitsiina*. Poltava, 1905. No 15. P. 574–578. [in Ukrainian].
19. Prykhodchenko V. Mytropolyt Feofil Buldovskyi – orhanizator tserkvy i spovidnyk viry. *Dyplomna robota / UAPT, Kharkivsko-Poltavska yeparkhiia*. Kharkiv, 2012. 120 p. Na pravakh rukopysu. [in Ukrainian].
20. Pustovit T. Potuzhni postati ukrainskoi revoliutsii (Andrii Herashchenko, Yakiv Stenka). *Poltavska Petliuriana. Materialy Desiatykh Petliurivskykh chytan* / hol. red. Suprunenko O. B. Poltava, Kharkiv: Maidan, 2024. P. 9. P. 78–98. [in Ukrainian].
21. Rudych Yu. [Arkhypenko Ye.] Yurii Lypa y rodovidna sprava (zhmutok spohadiv). *Yurii Lypa: holos doby i pryklad chynu: zb. nauk. pr. Vseukr. nauk. konf.* [Lviv, 19-20. 05. 2000] / vidp. red. T. Salyha; LNU im. I. Franka. Lviv: Misioner, 2001. P. 348–349. [in Ukrainian].
22. Solovei D. *Rozghrom Poltavy*. Vinnipeh: Tryzub, 1974. 207 s. URL: <http://diasporiana.org.ua/memuari/2907-solovey-d-rozghrom-poltavi/> (Accessed 10 November 2025). [in Ukrainian].
23. Stambol I. I. *Ivan Lvovych Lypa v ukrainskomu natsionalnomu rusi: likar, pysmennyk, tarasivets* / nauk. red i vst. st. V. M. Khmarskyi; NBUV, ONU im. I. I. Mechnykova. Kyiv, Odesa: Druk, 2017. 296 p. [in Ukrainian].
24. Stambol I., Kucherenko S. *Ivan ta Yurii Lypy: [Tarasivets i Chornomorets: biohrafichni narysy]*. Kharkiv: Folio, 2016. 126 p. [in Ukrainian].
25. Tynchenko Ya. *Ofitserskyi korpus Armii Ukrainskoi Narodnoi Respubliky (1917–1921)*. Kyiv: Tempora, 2007. 535 p. URL: <https://coollib.com/b/178327/read#t23> (Accessed 10 November 2025). [in Ukrainian].
26. *Trudova shkola Ch. 13. DAOO. R. 23. Op. 1. Spr. 376*. [in Russian].
27. Yanchuk O. *Odeskyi period zhyttia i diialnosti Yuriiia Lypy (1900–1918). Tvorchist Yuriiia Lypy v kulturno-istorychnomu konteksti XX stolittia: materialy Vseukr. nauk. konf.* [Odesa, 27–28.04.2000] / red. N. Shliakhova. Odesa: Astroprynt, 2000. P. 62–68. [in Ukrainian].